

גאון

הנוד לעמך על פי דרכו, גם כי יזקק לא יסור מפנה.

(משלי כב. ט)

Handwritten signature

מדות גדולות ולקויים.

יב

אצל גדולי העולם המדות גדולות הן, חקיות ון מור, ושקטן מתפרצות נראות ון כמאויית, אבל עיקר מחמתן הוא רוב האיות ניות, וכפי הגות, שלחן כן עולה ותיקוק שלחן, ואותן המדות, שחן אומי הרצון, מתורות ון באור חיים, השכל העליון, כמתי בתי, ואינון טעונות חתימה והתכוונות כי אם הרחבה והעצמות.

Handwritten note: (ל' צדק בסך הלקוח)

נמשך כל אחד ידע שבמה שיצדו תוקפי ביתה הוא כלי מוכן לאותם דברים ביתה להיות זיקא באותו זכר נקי וכך לב לבן אמרו ביקרא דבה (ש' כט) שכאבר שבו חטא בו יעשה מצות ואין זה רק תיקון לעצמיה הקדומה שורה בגבר פדה אבל הוא גם יתיקן גפשו בפרט כי כל אחד נברא לתקון איהו דבר פרטי אשר בו נתיחדה גפשו בפרט ואין לה זכר וכמו שלא נמצא פרצופים שנים והצדקה שנים וחמו על צלם

אלהם הנפש] כמדע מאמר הקומפוזיט על מאמר רבוותא וכוונתם לבדמה (שם קיח) ובין במא זהו טפי, ועל כזה איותא (ניסך ט) אין אדם צומד על דבר תורה אלא אם כן נכשל שצל ידי המכשלה הוא מבין שלכן טעם לתקן אותו דבר. הלא תראה איהו חזם התורה כמו שכתבו בחלק (עג) ובמדע (כ"ז טו פס) שמתע העקת של בית דבן אמר אם אין בדיים בר לפי שהוא היה כלי מוכן לחללי העקת שניה מרבין תורה ביותר כדאיא טוף פרק קמא דבבא קמא ופי"ב דסנהדרין (כ) ועד שלא נמצא עם הארץ בימיו כדאיא בחלק (נד) עיין שם במש והיפוך:

Handwritten note: אלו המלות הן ילד

א. כשם שצריכים להחלות את המדות המתשובות הרעות לשישן, כדי לחקן ולמתקן, כן צריכים להחלות את המדות המתשובות הקטנות, אפי"ם שהן טובות אבל אינן כמעלה גדולה ומאירה, למקור שרשן, ולהאריך באור של גדולה, וכשם שמעילים לעולם כולו בעלות המדות המתשובות הנפולות, כן יוותר מועילים ומטיבים לעולם ע"י העלאתן של המדות המתשובות הקטנות כשעלות לאורה גדולה, ומדה זו של העלות דברים קטנים לגדלות אינה פוסקת בכל עת וככל שעה, והיא התשובה הנמדדה שצדיקים גמורים באים על ידה להיות עוליים כמעלות בעלי חשוכה.

כי האדם אי אפשר לו לשבור דרפן, כלומר מולו שנגלד בו, כמו שאמר (שבת קנ"ו). (א) האי מאן דבצדק יהיה גבר צדקן וכו', וכשנגלד כמול רע, או על זה נתנה הבחירה ביד האדם, שיוכל לאחוז במולו לאיזה דבר שירצה להיות - או צדיק, או רשע, או בינוני, וכמו שאמר במסכת שבת (שם) האי מאן דבמאדים - יהיה שופך דמים, אמר רב אשי: או מהולא, או טבחא, או לסטים, וזכר אלו השלושה, והוא לפי שמולו מורה שיהיה שופך דמים, אך בבחירתו יוכל לבחור באלו השלושה: 'או מהולא', והוא צדיק שעושה מצות עשה; 'או טבחא', הוא בינוני; 'או לסטים', והוא רשע שופך דמים כמשמרו. וזה שאמר (יומא כב. ב) שאול באחת ולא עלה לו, דוד בשחים ועלה לו, והענין הוא, כי כדוד נאמר (שי"א טו. יב) והוא אדמוני, והוא כמאדים, ולכך טעה עליו שמואל בעת ראה קלסתר פניו; והוא העבדי מרחויו בכל, ואף שאול השנים לא העביר, מכל מקום עלה לו, כמו שאמר (יומא כב. א) כל המעביר על מרחויו זכר, ודוד כבר הרבה צדק להעביר על מרחויו, מה שאין כן שאול שנאמר בו (שי"א ג. א) בן שנה שאול במלכו זכר, 'כבן שנה', שלא טעם זכר והוא העביר מרחו הטוב לרע כדבר אחר, ולכן אף באחת לא עלה לו, וזה שכתב 'הנוד' לעמך על פי דרכו - דרך מולו וטבעו כן תחנכהו לעשות מצות, ואו גם 'כשיזקיקן לא יסור ממנה', אבל כאשר העבירוהו על מולו - עתה ישמע לך מיראוחו אותך, אבל אחר כך, בעת יסור עולך מעל צוארו, יסור מזה, כי אי אפשר לו לשבר מולו.

ס' עיר ארץ ארץ

קט עקבי הצא

במשנו דרך אך להנחם, אפילו נחם מועט, על כל הדם היקר והאחוזי. דם בנינו ואחינו היקרים, הלב נעשה יצוק כמו אבן, המז כמשיל עפרתי, ואינו יודעים כי-אם להתרגש, להתקפק, לכעס ולשנא, אוי מה היה לנו "בת עמי לאכור כיענים במדבר".⁶ לבר זה, המשמטה הכללית הסובבת אותנו מעברים מתמוז רב, הבו והשפלות הפנימית, המבצבצת אפילו מתוך לבם של אותם הנזירים לשברנו, והאומרים שראוי לרחם עלינו, הם השפילו את רוחנו כל-יך עד שגם אמתנו אין אנו יכולים להסתכל על עצמנו כי-אם בעין של זעם, של חשר ושל השפלה, כאילו אמתנו, רק אמתנו הננו הרעים והחשאים, הסכלים וחשוכים מכל העם אשר על פני האדמה, אוי ואללי!

חידים רפות, הברכים כושלות, הלב נמוג והעינים תועות לתור פה ושם, אוי יש אויזה נקודת אור, אויזה ניצוץ תנחומים, שיהיה ראוי להאיר ולהגמם, לחצלות על ידו שלהבת אש קדיש, אבל מאומה לא ימצאו, האבות נבתלים וגואשים, הבנים מלאים רגז וקצף, ואיש שפת רעהו לא ידע ולא יבין, כל אחד מתגדר בצרותיו המיוחדות לו, כל אחד מאשים את חבירו, ותולה הקולר רק בצוארו. ולהשיב את הלכות אלה לאלת, וקל חומר לשלב את היזים לעבודה חשובה וכוללת — אין דורש ואין מבקש "נהפכו עלי צירי" ו"אלך מר בחמת רוחי ויד אלהים עלי חוקה".⁸

חסו רעיוני! אל תשתוחחו ואל תהמו, יש שמש צדקה וזרחה, אף תביא מרסא בנפיה,⁹ תמחה דמעה מעל כל פנים, ורוח ששון תחת רוח כהת תמלא את כל לב, דורגו, הוא דור נפלא, דור שכולו תמהו, קשה מאד למצא לו דוגמא בכל דברי ימינו. הוא מורכב מהפכים שונים, חושך ואור משמשים בו בערבוביה, הוא שפל וירוד, גם רם וגשאו; הוא כלול חייב, גם כולו זכאי.¹⁰ אמתו וידיים לעמוד על אופיו למען נוכל לצאת לעוררתו.

בכל הזמנים ובכל הזרות אמתו רואים, בדרך שהוא מלא פריצות, הפריצות עוברות על פני כל חוגו המוסרי לכל צדדיו, דור שוכח אלות הוא ג"כ דור טורף ומורד, זולל וסובא, מראש מקדם עת זנה ישראל את צור מעוזו, הנה מוכר קונו "זוכחי אדם עגלים ישקו"ג, ו"יצמדו לאלילים"¹¹ "וישכחו אל עשועים"¹², ומעבר מזה "ובות יין ותירוש יקח לב"¹³, "וגנב יבא ופשט גידו בחוץ"¹⁴, מה "בנשים מבכות את התמוז"¹⁵, ושם "כל ארץ עקב יעקב, וכל רע

- 6 איכה ד', ג', 7 עיין דניאל י', ס"ז, 8 יחזקאל ג', י"ד.
- 9 עיין מלאכי ג', כ"ו, 10 עיין סנהדרין פ"א, 11 דושיע י"ג, ב'.
- 12 עיין חזקוניס ק"ו, כ"ח, 13 עיין שם שם, כ"א, 14 דושיע ד', י"א.
- 15 שם ז', א', 16 עיין יחזקאל ח', י"ד.

קט הדור

רכיל יתלך"¹⁷, וזה הקו עובר הוא גם על פני התולדה שלנו ג"כ בגלות, מורד הוא הדור הזה, שוכח הוא, פראי הוא אבל גם נעלה ונשא, — נוציא מן החשבון את היחידים הגסים שלקחו להם את רוח הפרצים למסוה לעולל על ידו עלילות של גול ותמס וכל נבלה, — נמצא כי מעבר מזה "חוצפא ישנא, אין הן מתביש מאביו, נערים פני זקנים וליבנו"¹⁸, ולעומת זה — רגשי החסד, היושר, המשפט וההמלה עולים ומתגברים, הכת המדעי האידיאלי פורץ ועולה, חלק גדול מהדור הצעיר איננו חש כל כבוד לכל מה שהורגל, לא מפני שאופלה נפשו, לא מפני שנשפלה מאותו הגבול, שחזק והמשפט עומדים עלי; בדעה ההמונית הרגילה, כי אם מפני שעלה עד המקום, שלפי אותו הצביץ שהורגל בו עד כה שיביט על ידו על החק והמשפט, על המסורת והאמונה בכלל, על כל סוהר וקדוש, על כל אמת גדולה נצחית ואלהית אשר במושגים, מפני מיעוט העבודה בתלמודם של יסורי הרגש והדעת שבמרחב התורה, — "הזעם זהב ושונא הכתם הטוב"¹⁹ עד שבדמיה לו שהכל הוא שפל הרבה מערכו, הוא נתגדל ועלה בפעם אחת, הצרות מרקותו, שפמוהו נתנו לו לכמתנה²⁰ וזמח הזגה, מחדש, ועף, ולא יוכל לעמוד בשפל כנפים עשות לו רוחו ובמרומים ימריא, ושם לא נתנו לו עדיין את חפצו, מעל ירושלים דלמטה החרבה והשוממה המושפלת עד שאול תחתיה התעלה, ולירושלים שלמעלה לא יוכל להכנס, כי "אין הקביה נכנס בירושלים שלמעלה עד שיכנס בירושלים שלמטה"²¹, "מקדש מלך עיר מלוכה קומי צאי מתוך ההפכה רב לך שבת בעמק הבכא, התעוררי התעוררי כי בא אורך קומי אורי, עורי עורי שירי דברי, כבוד ד' עליך נגלה"²².

הבה נבין לו הדור, נראה לו את פוכא העיר, למען יוכל למצא את הפחת, נרדע לו שימצא מה שהוא מבקש דוקא בגבול ישראל, "אחזתי ולא ארפנו עד שהבאתיו אל בית אמי ואל חדר הורתי"²³, "אנתגן אביאך אל בית אמי תלמדני, אשקך מיין הדקח מעטים רמוני"²⁴, לא נעשוק ממנו את כל האור והטוב, את כל הזוהר והעצמה שרכש לו, כי-אם נרבה עליהם, נזרית עליהם באור של חיים, באור אמת, המנהיג ממקור הנשמה הישראלית ובנינו יביטו אליו וימהרו.

- 17 ירמיהו כ"ו, ג', 18 סוטה פ"ט, 19 עיין איכה ד', א'.
- 20 עיין קהלת ז', ו', 21 עיין תענית ה', 22 מתוך "למהרד"י" בקבלת שבת.
- 23 שיר-השירים ג', ד', 24 שם ח', כ"ו.